

7. Оборотов Ю.Н. Теория государства и права (прагматический курс): экзам. справочник / Юрий Николаевич Оборотов. – Одесса: Юридическая литература, 2005. – 184 с.
8. Погорелов Є.В. Кодифікаційна діяльність в правовій системі України (загально-теоретичний аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Є.В. Погорелов. – Х., 2000. – 18 с.
9. Стефаненко Л. Влада хоче впорядкувати свою діяльність / Л. Стефаненко // Юридичний вісник України. – 2011. – № 22 (830). – С. 2.

УДК 340.116: 37.014

ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Андреева Д.Є., к.ю.н., доцент

Національний гірничий університет

У статті розглядається необхідність теоретичного осмислення основних етапів у становленні освітнього права в Україні.

Ключові слова: освітнє право, правове регулювання, законодавство про освіту.

Андреева Д.Е. К ВОПРОСУ СТАНОВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРАВА В УКРАИНЕ / Национальный горный университет, Украина

В статье рассматривается необходимость теоретического обоснования основных этапов становления образовательного права в Украине.

Ключевые слова: образовательное право, правовое регулирование, законодательство об образовании.

Andreyeva D.E. IN THE MAKING FORMATION OF EDUCATION LAW IN UKRAINE / National mining university, Ukraine

The article discusses the need for theoretical evidence of the basic stages in the making formation of educational law in Ukraine.

Key words: educational law, legal regulation, legislation on education.

Логічними видаються зміни законодавства і правової системи країни, викликані корінними перетвореннями умов соціально-економічного життя українського суспільства. Нормотворча діяльність України в галузі освіти потребує теоретичного осмислення. В світлі зростання суспільного інтересу до проблем розвитку освіти, виконання Україною зобов'язань по критеріях та вимогах Болонської декларації, розгляду у Верховній Раді України чергової редакції законопроекту про вищу освіту [1; 2] актуалізувало проблему нестачі правової та юридичної компетенції учасників освітнього процесу.

Факт, що освіта є не тільки особистим соціальним благом, але і суспільною необхідністю, виступає об'єктивною передумовою виникнення освітніх відносин.

Отже, першочерговою метою державної політики постає сприяння становленню освітнього права як окремої галузі у вітчизняній правовій системі через стимулювання інтересу до науково-практичних досліджень у галузі правовідносин, що виникають в освіті та в суміжних сферах.

Розробка та експериментальне впровадження в навчальні плани вищих навчальних закладів курсів з освітнього права повинно стати вагомим стимулом до позитивних змін у галузі освітніх правовідносин, створення нової галузі права та піднесення правосвідомості освітян.

«Ще не можна сказати про становлення самостійної науки освітнього права, проте відповідний напрямок наукової думки вже формується. Протягом останніх 15 років з'явилися роботи, присвячені узагальненій характеристиці конституційного права на освіту (дисертації В. Астахова, В. Боняк, О. Вінгловської, К. Грищенко, Л. Тарусової, К. Романенко, О. Кулініч). Проблеми, пов'язані з реформуванням вищої освіти у руслі Болонського процесу висвітлено в публікаціях західноєвропейських учених: Б. Хендрікса, М. Берга, Б. Андріса, Х.Н. Вайлера, російських та вітчизняних дослідників В.Г. Гончаренка, К.М. Левківського, С.Л. Лисенкова, Е.В. Астахової,

С.Т. Смирнова, М.Ф. Степка, Л. Логвіненко, В.І. Байденка, М.С. Гончаренка, І.П. Свешнікова, М.В. Крамаренка тощо. Слід підкреслити міждисциплінарний характер відповідних досліджень, які здійснюються на стику знань у галузі соціальної філософії, антропології, педагогіки, психології, соціології, порівняльного правознавства, теорії права, конституційного, міжнародного, адміністративного, цивільного, трудового права та інших юридичних галузевих наук», – саме так характеризує останні дослідження, в яких започатковано розв'язання проблеми становлення освітнього права як напряму наукових досліджень та навчальної дисципліни автор першого вітчизняного видання навчального посібника «Освітнє право в Україні» Р.Г. Валєєв. Вищевказаний навчальний посібник вийшов у місті Луганську у 2011 році за сприянням Освітньої програми Міжнародного Фонду «Відродження» [3; 4, 56].

Таким чином, можна говорити про формування нової комплексної галузі українського права – освітнє право й юридичної науки, яка забезпечує розвиток цієї галузі та навчальної дисципліни «Освітнє право».

Метою даної статті є розгляд основних етапів у становленні освітнього права як нової галузі вітчизняного права.

Юридичними критеріями розмежування галузей права є предмет і метод правового регулювання [5]. На нашу думку, освітнє право можна визначити як галузь права, яка регулює суспільні відносини, пов'язані з вступом в освітній заклад, навчанням у ньому та випуском з нього, а також відносин з приводу отримання освіти в сім'ї, самоосвіти та екстернату. Ці відносини складають основу предмета освітнього права як самостійної галузі права. Але, окрім основних освітніх відносин, існують додаткові до основних, залежні від них.

Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року розкриває освіту як основу інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави [6]. А тому, освіта впливає на трудові, пенсійні, фінансові, управлінські та інші відносини, які обслуговують дану галузь і багато в чому визначають зміст правових норм, що ними регулюються. Так, сучасне українське законодавство передбачає особливий порядок фінансування освітніх закладів, податкові пільги для учасників освітніх відносин, додаткові види соціального та матеріального забезпечення учасників навчально-виховного процесу тощо.

У зв'язку з цим виникає так званий ефект подвоєння правових норм: коли одночасно норма права належить до двох галузей права. Наприклад, норми, які регулюють тривалість робочого часу, щорічної основної відпустки одночасно належать і трудовому, і освітньому праву.

Метод правового регулювання – це сукупність прийомів та засобів, за допомогою яких держава забезпечує потрібну поведінку учасників правовідносин, тобто впливає на суспільні відносини.

Аналізуючи прийоми правового регулювання базових освітніх відносин, які застосовуються в Україні, можна зробити висновок про те, що законодавець використовує різноманітні поєднання класичних засобів правового регулювання (дозвіл, заборона, примус), комбінацію методів правового регулювання: метод автономії та рівності сторін, метод вільного волевиявлення, метод субординації.

При правовому регулюванні додаткових освітніх відносин, крім методів, характерних до освітнього права, застосовують методи, які характерні для тих галузей права, до яких вони відносяться. Але в цьому випадку обов'язково враховується пріоритет патронажу держави над сферою освіти.

Окрім предмета і методу, для освітнього права як нової галузі права є характерним власний понятійний апарат. В освітньому праві оперують наступними поняттями та термінами: державний освітній стандарт, освітня програма, навчальний план, річний календарний навчальний графік, освітній процес, форми отримання освіти, освітні рівні, тип та види освітнього закладу, державна акредитація освітнього закладу та інші, що не є специфічними для інших правових галузей.

У багатьох країнах світу активно запроваджується викладання дисципліни освітнього права. Такі курси вивчаються юристами, оскільки відповідні знання розширюють ринок надання ними послуг, правоохоронцями, оскільки у сфері освіти залишається широким полем для запобігання, виявлення, документування, припинення порушень прав людини та їх поновлення.

Для цих категорій навчальний курс має елективний характер – він обирається самостійно. У Російській Федерації обов'язковий характер навчальна дисципліна «Освітнє право» має для студентів, що навчаються на педагогічних напрямах та спеціальностях. Необхідність цієї навчальної дисципліни для всіх студентів можна обумовити фактом, на який звертають увагу представники студентського самоуправління України: «Недостатнє та несвоєчасне ознайомлення викладачів та студентів з вимогами нормативно-правових актів, що діють у системі вищої освіти» [4, 56-57].

Підготовка юристів-практиків для роботи в органах управління освітою й освітніх закладах вимагає включення в навчальні плани юридичних факультетів освітнього права в якості самостійної навчальної дисципліни, з наступною перспективою створення у вищих навчальних закладах та наукових установах умов для здобуття зацікавленими особами вчених ступенів кандидата та доктора юридичних наук. Для повноцінного розвитку освітнього права як самостійної галузі української правової системи необхідним є її наукове забезпечення.

Отже, розвиток законодавства про освіту створив передумови для формування освітнього права як самостійної галузі вітчизняної правової системи і, враховуючи вплив вищенаведених етапів на становлення галузі, під терміном «освітнє право» ми розуміємо:

- сукупність нормативних правових актів, які регулюють відносини в галузі освіти (по-перше, відносини, які виникають у процесі виховання та навчання між тими, хто навчається, та освітнім закладом (педагогом, вихователем, викладачем) та, які націлені на здобуття в ході навчання знань, навичок та вмінь, рівень яких відповідає державному освітньому стандарту, що підтверджується підсумковою атестацією тих, хто навчається та посвідчується відповідним документом про освіту; по-друге, це комплексні відносини, які виникають на стику освітньої та інших галузей права (цивільного, трудового, адміністративного, фінансового тощо).
- галузь (напрямок, розділ) юридичної науки, яка є сукупністю знань про освітні правовідносини, джерела освітнього права, особливості правозастосування в сфері освіти, організацію освітнього процесу, правового регулювання управління системою освіти та економіки освіти, освітнього права зарубіжних країн тощо.
- навчальна дисципліна, яка викладається у вищих навчальних закладах.

Основні освітні відносини та додаткові до основних створюють предмет правового регулювання освітнього права. Задля регулювання цих відносин законодавець використовує своєрідне поєднання різноманітних правових засобів – методів правового регулювання. Самостійність освітнього права як правової галузі характеризується також використанням своєрідного понятійного апарату. Для становлення освітнього права в Україні необхідно його наукове та кадрове забезпечення, включення освітнього права до навчальних планів з підготовки бакалаврів у юридичних і педагогічних вищих навчальних закладах освіти й на факультетах відповідних напрямів підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болонский процесс убегает от Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.comments.ua/2011/11/24/304509/bolonskiy-protsess-ubegaet.html>
2. Максим Луцький. Наступного тижня законопроект про вищу освіту буде внесено до парламенту: [Офіційний сайт Партії регіонів України] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.partyofregions.org.ua/ru/new9s/politinform/show/675>.
3. Міжнародний фонд «Відродження» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irf.ua>
4. Валеев Р.Г. Освітнє право України: [навч. посібник] / Р.Г. Валеев. – Луганськ: Луганська правова фундація, 2011. – 287 с.
5. Андреева Д.С. Місце правового регулювання суспільних відносин у галузі освіти в сучасній системі права України / Д.С. Андреева // Вісник Запорізького національного університету (Юридичні науки). – 2011. – №1. – С. 11–15.

6. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 р. № 1060 – XII (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>.

УДК [342.9: 06]: 930.2 (091)

ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВНИЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ Й ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПИТАНЬ ПОРЯДКУ ЇХ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ

Віхляєв М.Ю., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У цій статті розглядається історіографія дослідження правових питань створення та діяльності професійних правничих громадських організацій у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині при поділі її на три етапи: перший етап – дореволюційний (кінець XVIII ст. – 20-ті роки XX ст.), другий етап – радянський (20-ті роки XX ст. – початок 90-тих XX ст.), третій етап – сучасний (початок 90-тих XX ст. – початок XXI ст.), що дозволяє визначити тенденції та пріоритети подальшого розвитку цієї сфери наукових досліджень.

Ключові слова: громадські організації, історіографія, професійні правничі громадські організації, адміністративно-правове регулювання.

Вихляев М.Ю. ИСТОРИОГРАФИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЮРИДИЧЕСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ВОПРОСОВ ПОРЯДКА ИХ СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ДОКТРИНЕ: ТЕНДЕНЦИИ И ПРИОРИТЕТЫ / Запорожский национальный университет, Украина

В данной статье рассматривается историография исследования правовых вопросов создания и деятельности профессиональных юридических общественных организаций в отечественной административно-правовой доктрине при разделении ее на три этапа: первый этап – дореволюционный (конец XVIII века – 20-е годы XX века), второй этап – советский (20-е годы XX века – начало 90-х XX века), третий этап – современный (начало 90-х XX века – начало XXI века), что позволяет определить тенденции и приоритеты дальнейшего развития этой сферы научных исследований.

Ключевые слова: общественные организации, историография, профессиональные юридические общественные организации, административно-правовое регулирование.

Vikhliaiev M.Y. HISTORIOGRAPHY OF RESEARCH OF PROFESSIONAL LAW PUBLIC ORGANIZATIONS AND ORGANIZATIONAL ISSUES ORDER OF THEIR CREATION AND ACTIVITIES IN DOMESTIC ADMINISTRATIVE-LEGAL DOCTRINE: TRENDS AND PRIORITIES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article mainly discusses the historiography of research on legal issues of establishment and activities of professional law public organizations in domestic administrative legal doctrines. This historiography is divided into three periods: first period – the prerevolutionary (the end of XVIII century – 20's of XX century), second period – the soviet (20-years of XX century – early 90's of XX century), third period – current time (early 90's of XX century – beginning XXI century). The analysis of this historiography allows author to determine and present trends and priorities for further development of this field of research.

Key words: public organizations, historiography, professional law public organizations, administrative and legal regulation.

Аналіз різноманітних джерел свідчить про відсутність у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині комплексних досліджень, присвячених професійним правничим громадським організаціям, поряд із дослідженнями адміністративного-правового статусу, класифікації, державного регулювання, взаємодії з органами державної влади, ознак громадських організацій. В основному, громадські організації досліджувались вітчизняними вченими-адміністративістами як колективні суб'єкти адміністративного права неприбуткового характеру, поряд із політичними партіями, професійними спілками, релігійними організаціями в рамках загальної характеристики різних колективних неприбуткових суб'єктів адміністративного права. Тобто, наукові питання, пов'язані з адміністративно-правовим регулюванням діяльності професійних правничих громадських організацій належним чином не